

INSTAURACIÓ DEL TRANSPORT DE LLET A TAVERTET

Aquest negoci i servei el vaig inaugurar amb afany de fer bé al poble de Tavertet, el meu poble, el poble que em va veure néixer i que m'havia de donar els medis de vida amb una sèrie d'afers i petits negocis, un d'ells va ser la implantació del transport de la llet i «recaderia».

Era cap a l'any 1948 que em vaig assabentar que algun pagès del sot de la Vall portava al camió de la llet de Collsacabra alguns litres de llet i que l'hi portava a la seva esquena amb algun pot o garrafa. A més tota la gent del poble havia d'anar a Cantoni per recollir el pa de racionament i les altres virtualles que no es trobaven aquí el poble. Ja feia temps que volia fer quelcom que beneficiés el poble, que tant estimava i estimo. Aleshores em vingué la idea d'establir un servei de transport de llet i «recaderia» diari, que si bé era un mitjà de vida, també feia un servei al poble. Quedant, així, comunicat diàriament amb les vies de comunicació generals de transport que aquí no hi eren encara.

Tot seguit en vaig parlar amb la gent del poble i amb els pagesos del sot de la Vall, tothom ho veié molt bé ja que quan venien el vedell encara podrien aprofitar unes pessetes amb la llet; alhora trobarien el despatx de pa al poble tant el de racció com el que feien pastar a Cantoni. En vaig parlar amb els pagesos de l'Aubert, Managès i el Cos. Ells ja feia temps que la portaven a la carretera però em van prometre que me la donarien a mi i així estalviaven el viatge. Després en vaig parlar amb el transportista i ens vam posar d'acord, amb un preu ben rebentat: «20 cèntims» al litre; sort que els pagesos també em donaven alguna cosa.

Tot seguit vaig comprar un burro vell i un carro de segona mà, ja que el meu capital i el negoci no donava per a més, i, mans a l'obra. Així començaren un reguitzell de successos, trifulgues, peripècies i tràngols que no en vulgueu més. Com ja sabia que començava recollint molt poca llet, vaig tardar força a recollir els 100 litres, mentre, em vaig idear unes caixes per poder carregar quatre

pots de llet a l'albarda i així m'estalviava el carro si no hi havia altra càrrega.

El primer dia em pensava que ja seria l'últim. Vaig començar amb il·lusió amb la càrrega al damunt del ruc, però, al ser a la palanca del Gorgàs el ruc no la va voler passar de cap manera. Havia plogut molt i la riera anava molt grossa, tot i així el vaig aviar per la part de baix de la palanca per on hi havia, més o menys, un camí. Però l'ase es va equivocar i va trobar un graó massa alt i va caure a la riera mentre l'aigua se l'enduia riera avall! Jo vaig córrer tot espantat a demanar auxili a Novelles, i prou que en Joan ho va deixar tot per venir a ajudar-me; mentre tornaven al lloc de l'accident pensava que el burro ja hauria saltat el barranc que hi havia ben a la vora, i jo no tenia pas diners per comprar un altre animal i el transport de llet ni hauria pogut començar. Però, quina sort! El burro va quedar enganxat per una ferradura entre dues pedres i allò el va salvar. Amb en Joan li vam treure la càrrega i després vam treure el burro, que es va alçar ben arronsat i prou prim i sec que estava semblava un esquelet. Li vam tornar a posar la càrrega i amunt. Bon començament...

No cal dir que al llarg dels 12 anys que vam fer aquest trajecte en vam passar de totes maneres; calia marxar de bon matí tant si plovia com si tronava o que fes fred o que fes temporal de llevant, calia enganxar el carro i cap a pujar la Creu i enllà. Quan feia alguna nevada, de les que feien en aquell temps, entre uns quants homes anàvem a apartar les congestes que se solien fer per allà el sot de la Vall i així que es podia travessar, calia fer el cor fort, i tornar-hi: soportar el fred de les carenades del Cós, pla d'Ardura i rasants dels xalets i Cantoni. A l'estiu calia aguantar la xafagó de la sotalada del Gorgàs; altres vegades t'ensopegava alguna tempesta de pedra o calamarsa que calia parar-la com es podia. Una altra facècia eren les torrentades en dies de molta pluja, ja que eren tres els torrents que calia passar al Gorgàs el de la Cau i a Novelles. Prou ho recorden alguns dels meus fills, que

quan van ser una mica més grans també feien el vol, doncs, un dia de gran torrentada van aviar els animals per passar el torrent però el van agafar malament i es va tombar el carro i ben espantats veien com l'aigua s'emportava el ruc d'arriata, sort que les mates el van aguantar, però el tropell que van passar ben segur que encara el recorden. Com aquestes moltes facècies i anècdotes de tots colors queden en el tinter.

De carros ja no recordo quants en vam estropellar. Els animals que vam tenir, sí que els recordo: primer el burro, que havia comprat a Susqueda; al cap d'un temps va morir de tètanos degut a una ferida provocada pel collar. Aleshores vaig comprar una burra vella que de seny no li'n mancava ja que els revolts del Gorgàs els feia ella sola mentre jo pujava pel dret i l'esperava al capdamunt de la pujada. No la vam tenir gaire temps ja que sempre em feia arribar tard. Després vam tenir la «mona», una haca que em van vendre per molt fiada, però, el primer dia va venir de poc com no em mata. En arribar a la carretera, més amunt dels xalets de Cantoni, es va esverar i jo en voler baixar del carro vaig caure a terra estabornit; sort que aquella bona gent de cal Carrater de Cantoni van veure baixar l'euga arrossegant el carro sense rodes i tot seguit van córrer a recollir-la i a auxiliar-me, ja que havia perdut els sentits. Després d'haver-me retornat es van preferir per acompanyar-me a casa, però jo, com no tenia res trencat, em vaig arriscar a marxar tot sol encara que pel camí me'n penedia. Va durar força temps que amb una mà aguantava l'euga pel morro i amb l'altra un bastó per poder-la aguantar. Al cap d'una temporada, com que de feina li'n donava tanta com volia i podia, es va tornar més mansa; també tenia molts anys i això va fer que flaquesqués i la feina més aviat augmentava. De fet de llet sempre em vam recollir poca. Penso que mai vam arribar als 300 litres. Però com que nosaltres ja havíem instal·lat el forn, l'hostal, la botiga de queviures i altre transport que anava sortint, tot plegat feia que de càrrega mai no en manqués. Vaig comprar un cavallet de la mateixa raça, a les fires de Girona, com que era molt jove el vaig posar d'arriada al davant així ajudava a la Mona i ell aprenia a treballar. Quan ell va ser bo per dur el carro tot sol l'euga ja estava molt acabada i la vaig dur a fira a Manlleu i me'n van donar 22 duros.

Aquell cavall, que era una haca de raça petita, era molt jove per la feina que tenia i aleshores per ajudar-lo vam comprar un burriquet. Per últim vam comprar un mulat «un

matxo» a Monteis que ja era força refet i així va ocupar el lloc del burriquet i quan va ser més capaç vam vendre també el cavall i després d'uns anys es va acabar la història dels canvis d'animals. Si només haguéssim comptat amb el transport de llet no hauria pas valgut la pena fer el viatge diari cap a Cantoni ja que com he dit mai en vam portar gaire i a més pagaven molt poc i sempre ni havia de retornada, a l'estiu perquè era agra i en altre temps perquè era flaca, ja que no era com ara que paguen segons els graus, sinó que la pagaven tota al mateix preu però si no tenia un mínim de graus la retornaven. La gent deien que no hi tiraven aigua, a tot estirar que rentessin una mica els atuells, però es veu que també els devien esclarir i aleshores en feien un gra massa. Altres deien que treien una mica la pell per alt per untar el pa de la canalla i lògicament quedava desnatada i la retornaven per manca de grassa. Un dels lleters a qui la portava, deia: «d'aigua ja se n'hi pot tirar, però, cal fer-ho amb una cullereta i aleshores mai se n'hi tira massa».

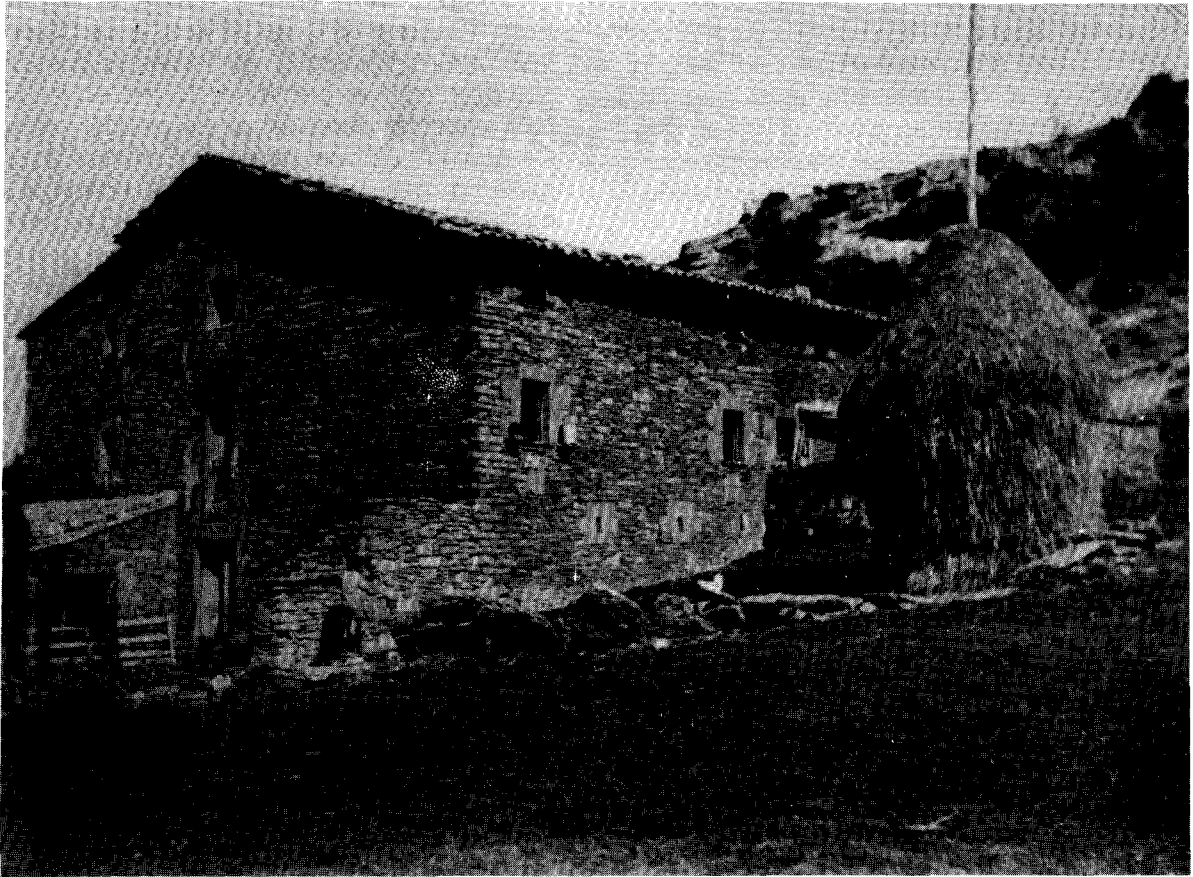
Al cap de 10 anys de fer aquest transport va venir una època que havia minvat molt la producció de la llet, però coincidí amb el començament de la construcció de la nova carretera i feien falta moltes vitualles i vam continuar el trajecte però sense fer el transport de la llet i el viatge el feiem quan convenia.

Al cap d'un parell o tres d'anys, quan la carretera ja estava força avançada ens vam replantejar de nou el transport i recollida de llet. El transportista que la recollia a St. Bartomeu va manifestar que si algú ho volia fer ell plegaria. Pels mateixos principis que abans ho feiem cap a Cantoni ara ho fariem cap a L'Esquirol i així reinstauràvem un transport que havíem deixat.

Aleshores calia pensar en un vehicle de motor. Aviat vaig posar fil a l'agulla per aconseguir el permís de conduir de primera classe. Recordo que anant darrera el carro estudiava el codi de circulació i la mecànica. Quan arribava a Cantoni en Jaume de cal Ferrer, amb el seu camió, s'esmerçava, amb tot el seu bon seny, a fer-me algunes pràctiques allà al camp de futbol, i no parava de donar-me consells, que mai més he oblidat.

Quan es va acabar la carretera, primer vaig tenir un tricicle i d'aquesta manera començà el trajecte cap a L'Esquirol. Però no durà gaire, doncs, el que feia la recollida a St. Bartomeu no va plegar sinó que es va quedar amb el vol fins a Tavertet.

Jordi SANGLAS

El Sunyé

